

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

De openbaring: Josef Früchtl leest Richard Rorty

Früchtl, J.

Publication date

2008

Document Version

Final published version

Published in

Nieuwsbrief Faculteit der Geesteswetenschappen, Universiteit van Amsterdam

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Früchtl, J. (2008). De openbaring: Josef Früchtl leest Richard Rorty. *Nieuwsbrief Faculteit der Geesteswetenschappen, Universiteit van Amsterdam*, 109, 6.

General rights

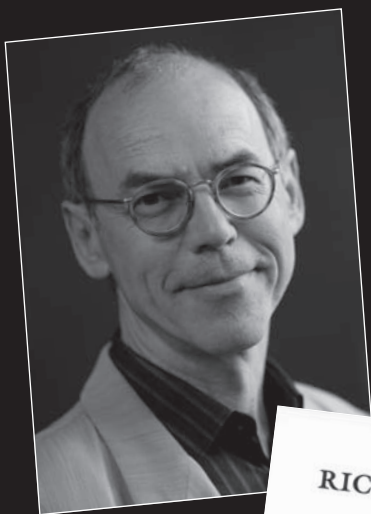
It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <https://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

De Openbaring

Josef Früchtel leest Richard Rorty

Elke maand (her)leest een geesteswetenschapper een belangrijk werk voor het eigen vakgebied. Belangrijk omdat het toonaangevend of baanbrekend was, een grote discussie opleverde, omdat het werk alom erkend is in de canon of juist voor de recensent persoonlijk een openbaring betekende. De auteur van dienst geeft de pen door aan een collega elders binnen de faculteit. Volgende keer: Marieke Bloembergen, docent bij de leerstoelgroep Nieuwste geschiedenis

Openbaringen horen eigenlijk tot het domein van religie en theologie. In de wetenschap, denkt men, baseert men zich op argumenten en theorieën. Al bij Socrates blijkt dat zaken zich niet zo makkelijk laten scheiden: de stamvader van de argumentatie baseert zich soms op zijn daimónion, een innerlijke stem die als iets goddelijks tegen hem praat.

Openbaringen in deze zijn ervaringen, gebeurtenissen binnen een discours die ons onverwachts overkomen. Het is alsof iemand een deur open doet, en alles wat men tot nu toe heeft gezien en gedacht, ziet er nu anders uit, soms zelfs helemaal anders. Zoiets gebeurt niet vaak.

In de herfst van 1989 viel de Berlijnse muur. Ik kwam in het voorjaar uit Italië terug, waar ik twee jaar lang als Research Fellow van de Humboldt-stichting gewerkt had ('werken' is niet helemaal het juiste woord). In de Frankfurtse discussiekring rondom Jürgen Habermas werd reeds het nieuwe boek van Richard Rorty bediscussieerd.

Rorty was een goede bekende door zijn gastdocentschap in Frankfurt en zijn *Philosophy and the Mirror of Nature*, van tien jaar daarvoor, werd uitgebreid bediscussieerd. Dit boek was een overtuigende kritiek op de filosofie, in zoverre zij het denken als representatie, als weerspiegeling van de werkelijkheid ontwierp. Gelijktijdig met Franse filosofen als Jacques Derrida en Michel Foucault werden traditionele categorieën als 'systeem' en 'objectiviteit' losgelaten en vervangen door een denken van de 'zelfvorming' (het traditionele Duitse begrip 'Bildung').

Philosophy and the Mirror of Nature zette bij wijze van spreken de deur al op een kier, maar *Contingency, Irony, and Solidarity* stootte hem pas werkelijk open. De gehele these bevindt zich reeds in de titel. Contingentie, ironie en solidariteit horen intrinsiek bij elkaar.

'Contingentie' is het tegenbegrip van 'noodzakelijkheid'. Wat we niet verklaren en derhalve ook niet voorspellen kunnen, noemen we contingent. Rorty waardeert daarmee een begrip op, dat bij Heidegger en zijn Franse leerlingen met het begrip van de 'gebeurtenis' (Ereignis) wordt behandeld (en helaas ook vaak gevierd). Contingent is dat wat ons in de onvoorspelbare gang van de geschiedenis 'toevalt'. Cultuur en geschiedenis,

en niet metafysische, ruimte- en tijdloos geldige wetten, bepalen dus ons bestaan. Juist dit weten (dat zijnerzijds weliswaar niet rotsvast verzekerd is) vergt ironie in de oude Socratische zin, een weten dat men (eigenlijk) niets weet. In plaats van de kentheoretische objectiviteit treedt dan solidariteit naar voren: Waarheid ontstaat uit de verbondenheid van de mensen, uit datgene wat voor hen op dat moment belangrijk is. En moreel juist is het zo ver mogelijk uitbreiden van de genoemde gemeenschap.

Men kan dus zeer goed inzien, "dat de geldigheid van je eigen overtuigingen slechts relatief is, en er toch onverschrokken voor opkomen." Juist dit onderscheidt liberalen (Rorty beroept zich op Schumpeter en Berlin) en pragmatisch gearde ironicae (ook Rorty verwacht van de mannen wat dit betreft weinig) van 'barbaren'.

Rorty maakt het mogelijk theorieën ofwel beschrijvingswijzen samen te brengen, die als onverenigbaar gelden: Plato en Nietzsche, Marx en Proust, Heidegger en Habermas. Hij brengt ze samen, doordat hij ze uit elkaar houdt. Dat hebben de dialectici onder de filosofen weliswaar ook altijd beweerd, maar Rorty lukt dit zonder de dwang tot synthese. Men hoeft alleen maar de belangen van de mensen uit elkaar te houden en vervolgens de ene denker (meer) voor publieke belangen in te zetten en de ander (meer) voor privébelangen, voor de 'zelfcreatie'.

Natuurlijk betaalt Rorty ook een prijs voor zijn pragmatische non-synthese. De scheiding tussen de bereiken is toch erg rigouzeus, sociologisch gezegd: burgerlijk. En natuurlijk is Rorty een grote simplificator van het complexe.

Maar wel een grote simplificator in de dubbele zin van het woord. De nieuwe toon, die Rorty in de filosofie brengt, is die van het vredelievende vertellen. Zo te vertellen lukt alleen iemand, die op de 2500 jarige geschiedenis van de filosofie terugblikt, zonder de ambitie om nog eenmaal een allesvernietigende kritiek en een titanisch nieuw begin te presenteren. Boze stemmen zeggen dat dit een rentenier-filosofie zou zijn. Maar misschien moet men in zekere zin oud en gelaten worden, om niet meer om het absolute te rouwen of er onverbeterlijk, ja zelfs verbeterd achteraan te rennen. Blijkbaar redden we het toch zonder, noch met het absolute. Maar voordat we daar een Franse affaire van maken,